

Kirja-arvio

Turo Uskali

Journalismin evoluutio: Kohti uutisryttäjäyttä

Väliveronen, Esa (toim.) (2009). *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 311 s.

► Esa Väliverosen toimittama *Journalismi murroksessa* -artikkelikokoelma tulee tarpeeseen. Mediamaiseman muutosvauhti on sen verran nopeaa, että itse kullekin tekee hyvää hetkeksi pysähtyä miettimään, mitä journalismille ja journalisteille oikeastaan onkaan tapahtunut kuluneen vuosikymmenen aikana.

Kaksitoista vuotta on ehtinyt kulua esimerkiksi Anu Kantolan ja Tuomo Mörän toimittaman *Journalismia! Journalismia?* -teoksen julkaisemisesta. Senkin keskeisenä lähtökohtana oli journalismin murros. Kuvaavaa muutosvauhdille on, että Kantolan ja Mörän kirjan 14 artikkelista vain yksi, toiseksi viimeinen Heikki Hiilamon kirjoitus *Koneella tiedon kimppeun*, käsitteli internetin vaikutusta toimitustyöhön.

Journalismin murroksessa -teoksessa internet mainitaan tavalla tai toisella melkein jokaisessa, yhteensä 15 artikkelissa.

Teoksen alkusäyksenä on ollut Suomen Akatemian rahoittama Journalistisen kulttuurin murros -tutkimusprojekti Helsingin yliopiston viestinnän laitoksella. Kirjan artikkelit pyrkivät tarjoamaan läpileikkauksen keskeisistä journalismin muutoksista 2000-luvun alussa. Uusia aluevaltauksia ovat etenkin lukijalähtöisyyden, toimittaja/tuottajamallin sekä tunteiden korostuminen journalismissa. Kirjan jäsentelystä ja sisällöistä voi tehdä myös sen tulkinnan, että talous on viimein alkanut kiinnostaa myös laajemmin journalismin tutkijoita. Poliitiikan journalismin painoarvo on samaan aikaan vähentynyt.

Erja Kolarin toimittajasta tuottajaksi artikkeli tuo ehkä parhaiten esille journalistisen työn varsin radikaalia kulttuurista muu-

tosta vuosikymmenen aikana: palkkatyöläisistä alettiin kouluttaa uutisryttäjiä. Journalistiliiton rekistereihin tuottaja ilmestyi ammattinimikkeenä vuonna 1998, mutta esimerkiksi Taloussanomissa uutistuottajamalli oli otettu käyttöön jo syksyllä 1997, jolloin lehti alkoi ilmestyä. Monet muut lehdet seurasivat Taloussanomien esimerkkiä, etenkin erikoisliitteistä tehtiin tuottajavetoisia. Alun perin tuottajamalli oli peräisin televisiomaailmasta. Kun vuonna 1998 tuottajiksi itseään luonnehti seitsemän toimittajaa, vuonna 2008 heitä oli Kolarin mukaan jo 84, joista 44 työskenteli sanomalehdissä.

Taloussanomien kehityskaari kertoo itsessään journalismin muutoksesta: lehti lopetti paperiversionsa ja siirtyi kokonaan verkkoon 2008, ensimmäisten joukossa maailmassa. Vuotta myöhemmin Taloussanomien verkkolehti sulautettiin omistajansa Sanomakonsernin toiseen uutisorganisaatioon, Ilta-Sanomiin. Jos journalismin kriisi onkin Suomessa ollut vielä vaatimatonta esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattuna, Taloussanomien muodonmuutosta voi pitää kuitenkin enteellisenä. Kilpailu uutismarkkinoilla kiristyy ja journalismi siirtyy yhä enemmän verkkoon ja mobiileihin päätelaitteisiin.

Journalismi murroksessa kirjaprojekti on ottanut selvästikin oman aikansa, mikä näkyy siinä, että parhaiten se kertoo tilanteesta noin vuosina 2005–2006. Monia artikkeleita olisi pitänyt vielä jaksaa päivittää juuri ennen kirjan ilmestymistä. Teoksen käytettävyyttä esimerkiksi oppikirjana olisi voinut parantaa myös lisäämällä teoksen loppuun asiasanaluettelon.

Yksittäisistä artikkeleista kannattaa nostaa vielä esiin Esa Väliverosen tiivis yhteen-

veto journalismin kriisistä. Se soveltuu sellaisenaan vaikkapa journalismin peruskurssien johdannoksi. Väliverrosen mukaan keskeisiä kysymyksiä journalismin tulevaisuuden kannalta on se, voivatko journalistiset instituutiot säilyttää asemansa julkisuuden ja uutisvirtojen ohjailijoina vai nouseeko tilalle uusia journalistisia toimijoita ja käyttäjäjä.

Rinnakkainen elokin lienee mahdollista. Esimerkiksi Charlie Beckettin (2008) mukaan perinteisten uutisorganisaatioiden olisi löydettävä uusia yhteistyömuotoja sekä uutisyleisönsä että uusien uutisryttäjien kanssa. Beckett onkin lanseerannut verkostoituneen journalismin käsitteen (networked journalism), jolla hän tarkoittaa journalististen ammattilaisten ja harrastajien syvenevää yhteistyötä.

Yhteenvetojen ja taustoittamisen tärkeys ei ole maailmasta kadonnut, pikemminkin niiden tarve on lisääntynyt internetin fragmentaarisessa linkkitaloudessa. Kriittinen kysymys on, miten tutkijat voisivat entistä nopeammin tuottaa ajankohtaista tietoa.

Etenkin kun toimitustyön muutosvauhti tuntuu vain kiihtyvän.

Esimerkiksi niin sanotun sosiaalisen median vaikutus journalismiin on vielä lähes tyystin tutkimatta. YouTuben, Flickr:n, Facebookin, Twitterin, LinkedIn:n ja monien muiden uusien verkkopalvelujen käyttö on koko ajan ollut kasvussa, mutta niiden vaikutuksista esimerkiksi uutiskulutustottumuksiin on vasta vähän tietoa. Myös älypuhelinien tarjoamat uudet journalistiset mahdollisuudet olisi syytä ottaa mahdollisimman pian tutkimuksen kohteeksi. Muuten vaarana on, että Suomessa joudutaan yhä liikaa referoimaan ennen kaikkea amerikkalaista journalismin tutkimusta, joka runsaudessaan ja ajankohtaisuudessaan on ylivoimaista, mutta ei suoraan eurooppalaiseen uutismaisemaan sovitettavaa.

Kirjallisuus

Beckett, Charlie (2008). *SuperMedia. Saving Journalism So It Can Save The World*. Oxford: Blackwell.

Kantola, Anu & Mörä, Tuomo (toim.) (1998). *Journalismia! Journalismia?* Porvoo: WSOY.